

En mærkelig Aabenbarelse af et begaaet Mord.

(Af Sognepræst *Joh. Balsler*, Kvislemark.)

Den Bevægelse, som brød frem flere Steder i vort Land i Begyndelsen af forrige Aarhundrede med *de gudelige Forsamlinger*, forplantedes ogsaa til *Holsteinborgegnen*. Bevægelsen kom hertil fra Fyn og begyndte, da Fynboen Rasmus Ottesen 4. Søndag i Advent 1829 fik en Tjenestekarl hos Pastor Holm i Holsteinborg og et Par alvorlige og kristelig sindede Mænd fra Bisserup med til Husandagt i sit Hjem i Venslev, hvor han havde faaet en Gaard i Fæste af Grev Holstein. Skolelæreren i Venslev, den kendte Rasmus Sørensen, sluttede sig hurtig til Forsamlingsfolkene, noget senere ogsaa den unge Jakob Fisker fra Bisserup. Med disse Mænd i Spidsen voxede Bevægelsen hurtig, og da Biskop Mynter midt i Trediveerne holdt Visitats paa Egnen, benævnede han den „det hellige Land“ uden dermed at mene noget godt eller venligt.

Medens de gudelige Forsamlingers Venner ellers mest var Smaafolk, mødte de her velvillig For-

staaelse hos Grev *Adolf Frederik Holstein* paa Holsteinborg, hvem det var højlig imod, at det skulde formenes troende Mennesker at samles til Samtale, Læsning i Bibelen og Salmesang. Naar Ovrigheden mange Gange forsøgte en haardhændet Anvendelse af gamle Forordninger mod Forsamlingsfolkene, hævdede han som Frihedsmand ufortroent, at aandelige Bevægelser kun maatte mødes med aandelige Vaaben.

Endnu mere betegnende for Bevægelsen omkring Holsteinborg er det maaske dog, at mens Præsterne ellers næsten altid var imod Forsamlingerne, stottedes de her af mange af de Præster, der samledes i det saakaldte „sydvestsjællandske Broderkonvent“, der holdt maanedlige Moder i 21 Aar (1833—1854). Der var ialt 12 Brødre, mellem hvem her skal nævnes Lic. theol. Holm i Holsteinborg samt Præsterne Rønne og Mau. Rønne var Sognepræst i Haarslev 1830—34 og derefter 1834—76 i Hove. Han er kendt som den første Formand for Indre-Mission. Mau var Rønnes Eftermand i Haarslev 1834—50.

De to sidste spillede en Hovedrolle i den Historie, som her skal fortælles, og som i hine Tider har sat mange Sind i Bevægelse paa Holsteinborgegnen. Men hvad Forholdet mellem Præster og Forsamlingsfolk angaar, viser den rigtignok, at der ogsaa her kunde komme en Kurro paa Traaden. Mynster fortæller, at den delte alle de opvakte i „Præste-Christne“ og „Degne-Christne“. De sidstnævnte trækker sig helt tilbage fra Præsterne, samler sig især om Rasmus Sorensen i Venslev og fordømmer meget ivrigt Præsterne Mau og Rønne

for deres Forhold i Sagen mod den Kone, der angav at have dræbt sit Barn.

Disse Bemærkninger i Biskoppens Visitatsnotitser fra 1836 var de første Spor, jeg fandt til Sagen, mens jeg syslede med Egnens Kirkehistorie. Senere fandt jeg den omtalt af Lindberg i „Nordisk Kirketidende“, og endelig fandt jeg i Hojesteret hele Sagens vidtloftige Akter.

Der var en Kone i Spjellerup — vest for Holsteinborg —, som hed *Ane Rasmusdatter*, og som var gift med en ryggesløs Mand, Peter Nielsen, kaldet „Doven-Per“, som satte alt overstyr, hvad de ejede, og intet tjente, saa den sorte Armod truede dem i Fremtiden. De havde en Dreng sammen i deres Ægteskab og fik 1828 i Efteraaret en lille Pige. Moderen havde ligget i Sengen 9 Uger før Barnets Fødsel og laa der endnu 3 Uger efter Fødselen. I sin Fortvivlelse over Sygdommen og deres Armod formedelst Mandens Spil og Drik, foreslog Konen ham at aflive det 3 Uger gamle Pigebarn. Han svarede: „Du kan jo putte et Torklæde i Halsen,“ og derpaa gik han bort. Saa tog hun Enden af et Torklæde, som hun havde om Halsen, og som hun beholdt paa, vred den sammen i en Klump, lagde sig over Barnet, som laa i hendes Arm, og stoppede det sammenrullede Torklæde i Barnets Mund, saa langt hun kunde faa det. Da hun tog det ud, gav Barnet et Skrig, men hun stoppede det ind igen og blev liggende over Barnet saa længe, til hun saa, det var død. Da Manden kom hjem, sagde hun blot til ham: „Nu er Barnet forbi.“

Ane mener senere i Forhøret, at Barnet, som var sygeligt og maatte nøjes med hendes utilstrækkelige Bryst, vilde være dod alligevel. Og hvis ikke to Nabokoner — Karen Huggers og Ellen Jens Hemmingsen — havde rakt hende Mad, maatte hun have ligget og kreperet af Sult. Til Manden klagede hun, at det var en gruelig Misgerning, hun havde bedrevet. Men han svarede: „Hun skulde tie stille, — og at de havde Læs nok i Forvejen.“ Han bekymrede sig ellers hverken om hende eller noget andet. Dog sørgede han for at faa Barnet begravet, hvilket skete uden at nogen mærkede noget mistænkeligt.

I Januar døde deres 3 Aar gamle Dreng og blev begravet. Den Dag kom en Doktor i Huset, uden at hun vidste, hvem der havde sendt ham, og under hele sin Sygdom fik hun ingen Medicin.

Nogen Tid efter døde Manden og i de følgende Aar alle de, der kunde tænkes at vidne i Sagen om det dræbte Barn.

Efter Mandens Dod drog Konen til Haarslev, nord for Holsteinborg. Her horte hun egentlig til. Her blev hun gift anden Gang og blev anden Gang Enke, men gift tredie Gang med en Husmand, O. B.

Ane kom ikke gerne i Kirke, da hun var bange for at faa noget at høre, som kunde ængste hende. Manden søgte heller ikke Livets Vej. Men lidt efter lidt kom de dog i Forbindelse med de opvakte paa Stedet, og Pastor Mau holdt en Dag en lille Forsamling i deres Hjem. Men da slog Samvittigheden Ane. Hun begyndte at tale til Manden om, at hun snart maatte forlade ham og Bornene, og en Nat tog hun ham i sin Favn og bekendte Mordet. Man-

den mente, at det burde dølgjes for det første, men Konen svarede hertil, at det kunde hun ikke, da hendes Samvittighed ikke kunde tillade hende saadant.

Den næste Dag — Fredag d. 12. Februar 1836 — gik Manden til Tinghuset i Rude angaaende nogle Restancer til Herskabet, og mens han var borte, gik Konen op til Pastor Mau. Han og hans Hustru sad netop og spiste til Middag, da hun kom, men da hun sagde, at hun havde noget at bekende, gav Mau sin Kone et Vink, saa hun gik ud, hvad Ane Rasmusdatter dog ikke lagde Mærke til. Da hun havde fortalt, hvad der laa hende paa Hjærte, trøstede Mau hende saa godt, han kunde. „Som Ordets Tjener — siger han — søgte jeg at meddele den ulykkelige Synderinde den Trøst, hvormed vi selv er bleven trøstede i Kristus. Der blev ikke talt et Ord, som kunde have Hensyn til den timelige Straf eller andre borgerlige Følger af Misgerningen.“

Lidt senere kom O B., som var bleven meget ilde ved, at Præstekonen — som han mente — ogsaa havde hort Historien, og han gav sig straks til at tale om de borgerlige Følger af Forbrydelsen, hvorfor Mau erklærede, at han gerne først vilde tale med Rønne i Høve, som, mens han var i Haarslev, i 4½ Aar havde været Konens Sjælesorger. I Mørkningen kom de to Præster sammen til Folkene, hvor Manden brugte stærke Ord om, at han ved at fortie Sagen blev delagtig i Konens Forbrydelse baade overfor Gud og Mennesker, og at hun hellere maatte bekende frivillig end tvinges dertil. Det fraraadede Præsterne ikke, men bestyrkede dem meget mere i dette Forsæt, og da Konen talte om sin Svaghed

til at udholde, hvad der skulde møde hende, trostede de hende saa godt, de kunde. Da Manden erklærede, at hun var for svag til at gaa til Rude, sagde Mau, at de kunde laane Vogn og Heste hos ham.

Den følgende Morgen kom Mau igen, og Folkene fortalte, at de næsten ikke havde sovet om Natten. Konen sagde dog, at hun gerne vilde have, de skulde vaage sammen en Nat endnu. Men Pastor Mau holdt paa, at de hellere maatte tage afsted med det samme. Han frygtede, at Sagen ellers skulde blive røbet ved den Spænding, de begge var i, og den Opmærksomhed, de begge havde vakt. Manden kom saa op paa Eftermiddagen, fik Præstens Heste spændt for og kørte til Rude med sin Kone. Mau havde givet ham et Brev med til Birkedommer Klüver til Anbefaling og havde foreslaaet Ronne, som kendte Birkedommeren personlig, at han skulde selv følge med derned og anbefale Konen til den mildeste Behandling. Men Ronne sagde, at han ikke godt kunde tage en saadan Tur paa en Lørdag, saa han nøjedes ogsaa med at skrive.

Pastor Maus Brev, som Konen altsaa medbragte ved den frivillige Anmeldelse, lød saaledes:

„En Sag af højeste Vigtighed for mig som Præst og Sjælesorger tillader jeg mig herved at bringe til Hr. Birkedommerens Kundskab. — Ved et Husbesøg, som jeg i forrige Uge afholdt hos Husmand O. B. i Haarslev, har Herren ved sit Ords Forkyndelse opladt Øjnene paa dennes Kone Ane Rasmusdatter, saaledes at hendes Samvittighed, som til den Tid saa godt som har slumret, nu paa en Gang vaagnede og bragte hende til en levende Erkendelse og dyb Følelse af en Misgerning, som hun

for 6 à 7 Aar siden har begaaet, og som indtil den Stund har været begravet i Mørke, skjult for alle Mennesker og kun aabenbar for ham, som ransager Hjerter og prøver Nyrrer. Skønt hun forhen *slet ikke* havde vist nogen Lyst til Guds Ord, da jeg aldrig har set hende i Kirken, var hun mig dog meget taknemmelig for dette Besøg, og fra den Stund skete der en mærkelig Forandring med hende. Første Gang Manden mærkede noget hertil, var, da hun ytrede: „*Det gør mig ondt, naar jeg skal forlade dig og mine smaa Born.*“ Dette forstod den stakkels O. B., uvidende om alt det forbigangne, naturligvis slet ikke og gav hende en kærlig Irettesættelse for saadan Tale. — Men Samvittigheden pinnede hende bestandig, saa at hun i Gaar Nat siger til Manden: „Jeg kan ikke andet, jeg har noget, jeg maa aabenbare dig,“ og derefter fortalte hun ham den hele Tildragelse, og i Gaar Middags kom hun hen til mig som hendes Sjælesorger og gav sit beklemt Hjærte Luft ved at aabenbare mig hele Sagens Sammenhæng. Efter hvad hun forklarede, har hendes første Mand i Spjellerup, (hvor Ugerningen skete,) der maa have været et grueligt Menneske, forfort hende til at dræbe deres *Barn, tre Uger* gammelt, i Fortvivelse over, hvad de skulde faa til Føde og Klæder for dem selv og Barnet. Første Gang, han taledes til hende derom, gysede hun derved og vilde ikke; men tilsidst sejrede hans Ondskab over hendes Hjærte. — At denne Bekendelse er overensstemmende med Sandheden, har man al Grund til at formode, thi den er jo aflagt *aldeles frivillig*, og hvad de borgerlige Følger angaar, behøvede hun jo slet ikke at have aabenbaret Sagen.

Men her ses det tydeligt, at det er Herrens Gerning, og hvor sorgeligt det end er i en Henseende og haardt for Kiød og Blod, maatte det dog i en anden Henseende glæde mig, som et Vidnesbyrd om Ordets gennemtrængende, guddommelige Kraft — Hun erklærede mig aabent, at hun vilde gerne lide den borgerlige Straf, naar hun blot kunde faa Fred med Gud og sin Sjæl frelst, og Gud være lovet, jeg har i den Henseende det bedste Haab for hende. Ved at gjøre Hr. Birkedommeren bekjendt med Sagens Sammenhæng, indlægger jeg min Forbøn for hende, at Deres Velædelhed m.H.t. *Forhør* og *Fængsling* vil vise hende al den Humanitet og Velvilje, som Deres Embedspligt tillader Dem. De vil naturligvis ikke faa nogen Ulejlighed med hende, thi ligesom hun aldeles frivillig har tilstaaet sin Brøde baade for Gud og hendes Mand og begge hendes Sjælesørgere, Pastor Rønne og mig, saaledes vil hun naturligvis heller intet skjule ved Forhørene. Men som hendes Sjælesorger beder jeg af et inderligt Hjerte om den højest mulige Skaansomhed i hendes Behandling, thi hun er af en *yderst* svagelig Karakter, baade legemlig og aandelig, og alle udvortes Omstændigheder kan derfor i hendes Stilling have saare megen Indflydelse paa hendes Sjælstilstand. Da det saaledes angaar ingen ubetydelig Sag, men hverken mer eller mindre end en Sjæls Frelse eller Fortabelse, saa vil Hr. Birkedommeren, fra hvilket Synspunkt De end bedømmer Sagen, dog indse, at den er af den højeste Vigtighed for mig, der som samvittighedsfuld Præst og Sjælesorger har aflagt Ed paa at ville gjøre, hvad der staar i min Magt for at ville føre de mig anbetrode Sjæle til

Herren og hans Ord. — Ved samme Lejlighed tillader jeg mig at forespørge Hr Birkedommeren, om der kan være nogen Hindring i Vejen for, at jeg maa besøge hende under hendes Fængsling. Jeg ved jo nok, at det egentlig paaligger Hr. Holm paa Holsteinborg som Stedets Præst, men naar Hr. Birkedommeren nærmere overvejer Sagen fra først af, vil De indse, at hun ikke let fatter Tillid eller Fortrolighed til andre end til Pastor Ronne og mig, for hvilke hun har udtomt sit hele Hjærte og aabenbaret alt, hvad der tyngede paa hendes Samvittighed.

Haarslev, den 13de Februar 1836.

Erbødigtst

E. Mau.

NB. Efter at jeg har skrevet ovenstaaende, har Konen af sig selv tilstaaet, at hun ved nøjere Overvejelse tror selv at have fattet den første Tanke om sin Ugjerning, hvilket jeg bemærker til Berigtigelse.

S. T.

Hr. Birkedommer Klüwer
i Rude.“

Birkedommeren betragtede ikke Brevet som en privat, men som en officiel Skrivelse og lod det vedhæfte Forhøret. Pastor Rønnes Brev, der er en Anraabelse om mild Behandling af Konen, antog han derimod for en privat Skrivelse, „da Sagen egentlig ikke synes at vedkomme Pastor Ronne, som nu er Præst i Høve“ —

Men mens O. B. fik spændt for i Haarslev Præstegaard, havde han fortalt Sagen til Præ-

stens Karle, og straks som han var kort, traf det sig, at Jakob Fisker fra Bisserup kom gennem Haarslev, og han fik da Historien af Karlene og gik straks til Venslev for at fortælle den til Rasmus Sørensen. „Og sandt er det,“ — fortæller Rasmus Sørensen — „at saa dybt grebet var denne Hjærte-Christen i sin inderste Følelse ved at høre denne Historie, at han næppe for Smærte kunde fortælle, hvad der var vederfaren dermed; og saadan gik det overalt her i Eggen hos alle de troende Christne, at saa saare de hørte Fortællingen om denne Tildragelse, det var som alle deres Hjærter var gennemstungne af et saarende Spyd, det lod fra Mund til Mund iblandt dem: Nej! aldrig har vi hørt Mage dertil! Og det kunde Pastor Mau og Pastor Ronne, hvis Prædikener vi saa gerne høre, og hvem vi agte for saadanne gode christelige Præster — det kunde de gøre.“

Rasmus Sørensen skriver dette i et Flyveskrift, han udsendte i Anledning af en Fremstilling af Sagen, som J. Chr. Lindberg havde givet i „Nordisk Kirketidende“, hvor han havde taget Præsterne i Forsvar. Og Grunden til hans og de opvakte store Forargelse er denne, at de mener, Præsterne vil lære Konen, at hun ved Fængsling og Straf-Lidelse kan udsone sin hemmelige Misgerning hos Gud. Nej, de skulde have ført hende til hendes Frelser, at faa den Naade og Syndsforladelse, hun trængte til og søgte efter. „Hvad er det for en Vej til Frelse og Salighed,“ — spørger R. S. — „at en stakkels arm Sjæl, der er kommen til Erkendelse af sine store hemmelige Synder for Gud og søger Raad og Trøst hos sin Sjælesørger, at han ikke ved andet

Raad, end at hun maa arresteres og spænder for og kører hende til Arresten lige paa Timen? Men hvor jeg ser nogen spænde for til at afstedkomme Ulykke og Forstyrrelse, der spænder jeg for og kører lige imod!“

For bedre at forstaa dette hidsige og heftige Skrift, som forresten baade Grev Holstein og flere af hans Venner fraraadede ham at udgive, maa vi vide, at O. B. i de senere Forhør i Marts Maaned begyndte at hævde, at det var Præsterne, som *først* havde talt om, at Sagen maatte for den verdslige Øvrighed, at de havde sagt, at det ikke kunde være anderledes og havde befalet ham at bringe Konen til Birkedommeren. Mau og Rønne hævder bestemt og under Eds-Tilbud baade i Forhørene og i Bladene, at det var Ane og O., der selv havde den Tanke, mens Mau dog beklager, baade at han talte med anden Mand om Sagen, og at hans Skrivelse til Birkedommeren havde faaet saa uheldig en Form, at den kunde lyde som en Anklage og en Angivelse, mens den alene var *ment* som en anbefaling til mild Behandling. Præsterne forsvares kraftigt af Lindberg, der siger, at ingen Præst er berettiget til at *fraraade* nogen at aabenbare Misgerninger for Øvrigheden, selv om de ikke er forpligtede til selv at aabenbare, hvad en Synder betroer dem. I en Anmeldelse af R. Sørensens Flyveskrift skriver han, at man maa baade beklage og laste en saadan Paa-staaelighed, som mod Præsternes klare Fremstilling vedblivende hævder, at det er dem, der har tvunget Manden til at føre sin Kone i Arrest. „Vi maa lægge ham alvorlig paa Hjærte — hedder det — at se sig vel for, at han ikke henrives til at misbruge

sine gode Evner og naturlige Dygtighed til Forstyrrelse og Forvirring i en Kreds af troende Lægfolk.“

Men alle de, som Mynster kalder „Degne-Christne“, var altsaa stærkt oprørte over Præsterne. Og til de „Degne-Christne“s Parti synes baade Aktor og Defensor i Sagen at have hørt.

Aktor, Fuldmægtig Müller, begynder sit første Indlæg, der fremlægges d. 15de Marts, saaledes: „Saa værdigt et Hverv, som det vist nok er at fremstaa som officiel Aktor mod den Forbryder, der ved sin forøvede Misgerning og Anledningen til samme aabenbart har røbet sin onde Vilje og forbryderske Lyst til at udføre samme og saaledes stemplet sig som en farlig Forstyrrer af det borgerlige Samfunds Retssikkerhed — saa sørgelig en Pligt er det at maatte paastaa Straffedom anvendt der, hvor en Præsts utilgivelige Uvidenhed i hans Embedspligter har foranlediget, at en Forbrydelse, som efter det passerede burde have været holdt hemmelig, er fremstillet for Dagens Lys, og Forbryderen saaledes uretteligen overleveret i Rettens Hænder.“

D. 21de Marts fremlægges Indlæg fra Defensor, Prokurator Thuesen af Skelskør. Han hævder, at Præsten har forsyndet sig mod Lov af 2.—5.—20, cfr. 2—9—26, som under Embeds Fortabelse forbyder Præsterne at aabenbare, hvad nogen har betroet dem i lønligt Skriftemaal, alene med Undtagelse af de Tilfælde, hvor Bekendelsen angaar Forræderi eller en Forbrydelse, som ved Præstens Aabenbarelse kunde forekommes. Han mener, at det er Præstens Magt over Konens Gemyt, der forte til Anmeldelse. En Kone med Ane Rasmusdatters

Evner „maa vel erholdes utilbøjet til at antage, at Syndernes Forladelse alene er betinget af Syndernes verdslige Straf og Blods Udgydelse.“

Dommen faldt d 13de Maj 1836. Birkedommeren og Flertallet af de tiltagne Meddomsmænd dømte Konen til at *miste sin Hals og hendes Hoved at sættes paa en Stage*. Der nævnes intet som helst om Præsterne. Hvorimod Meddomsmand Ole Nielsen erklærede, at han vel mente, at Konen havde begaaet Forbrydelsen, men da han mener, at hun ikke selv har meldt sig til Politiet, men Anmeldelsen efter hans Formening er udgaaet fra Tiltaltes Sjælesorger, som efter Loven burde have holdt Anmeldelsen hemmelig, saa dømmer han, at hun skal i Forbedringshuset 1 Aar.

Flertallets Kendelse blev appelleret til Højesteret, hvor Dommen faldt allerede 15de Juni samme Aar. Den lød paa — Frifindelse.

Der forelaa ikke skriftlige Indlæg fra Højesteretssagførererne, hvis Foredrag ikke heller førtes til Protokols, saalidt som Højesteret den Gang gav Præmisser for Dommen, men af en Omtale af Dommen i „Nordisk Kirketidende“ ses Defensor at have gjort gældende, at Konens egen Tilstaaelse eller Aabenbarelse er ingen Sikkerhed for, at Forbrydelsen virkelig er begaaet. Et Menneske kan anklage sig selv for, hvad det ikke har gjort. Men her existerede jo intet som helst andet Grundlag for en Dom end Ane Rasmusdat^{ers} egen Tilstaaelse. Dette samme er bemærket i en Skrivelse af 23de April fra Sundhedskollegiet. Hertil har vel Højesteret støttet sig, da den frifandt den ulykkelige Kone.